اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ وَالصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلٰى سَيِّدِ الْمُرْسَلِيْنَ
اَمَّا بَعْدُ فَاَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطٰنِ الرَّجِيْمِ ؕ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ؕ

دا مضمون د کتاب ”نیکی کی دعوت“ صفحه 341 تا 357 نه اخستے شوے دے.

مریض طبیب جوړ شو

دُعائے عطار: یاربَّ المُصطفیٰ! څوک چې دا رساله ”مریض طبیب جوړ شو“ اولولي یا واوري هغه ته د ګناهونو د بیمارئ نه شِفا ورکړې، د جَهنَّم نه ئې اوساتې او جَنَّتُ الْفِردَوس ته ئې بے حسابه داخل کړې. اٰمِین بِجَاہِ خاتَمِ النَّبِیّٖن صَلَّی اللّٰہُ عَلَیۡہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم

د درود شریف فضیلت

د **الله** پاک د آخري نبي صَلَّی اللّٰہُ عَلَیۡہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم فرمان دے: چا ته چې څه مشکل پیښ شي، هغه ته په ما باندې کثرت سره دُرُود شریف لوستل پکار دي، ځکه چې په ما باندې دُرُود شریف لوستل مصیبتونه او بلاګانې لرې کوونکے [عمل] دے.

(القول البدیع، ص414، بستان الواعظین لابن لجوزی ص472)

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

د نیکۍ دعوت ورکول د خاموشۍ نه غوره دے

د ژبې آفتونه بے شمیره دي او دې نه د بچ کیدو بهترینه طریقه هم دا ده چې په ژبه **قُفلِ مدینه** اولګولے شي، یعني بنده دِ د خاموشۍ عادت جوړ کړي، البَتَّه څوك چې د ژبې د خطاګانو نه د بچ کیدلو په طریقه پوهیږي او د شریعت د عین تقاضو مطابِق د خبرو کولو قدرت لري د

جوړ کړئ ما هم نيك خصلت نَبِیِّ رَحمَت شَفِیع اُمَّت

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب! ❁❁❁ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

خليفه سُليمان په ژړا شو

خليفهٔ دِمَشق سُلَيمان بن عبد المَلِك اُمَوِي ډير شان و شوکت لرونکے بادشاه وو. هغه يو ځل مشهور مُحَدِّث سَيِّدُنا اِمام طاؤس رَحۡمَةُاللهِعَلَيه خپل بادشاهي دربار ته را اوبلَلو، هغوئي رَحۡمَةُاللهِ عَلَيه موقع اومونډله او د **نيکئ دعوت** ئي ورته پيش کړو، ورته ئي اُوفرمائيل: **اے اَمِيرُالمُؤمِنِين! آيا تاسو ته معلومه ده چې د ټولو نه زيات عذاب به په چا وي؟** خليفه اُووئيل: تاسو اُوفرمائي! نو هغوئي رَحۡمَةُاللهِعَلَيه دا حديثِ پاك اولوستلو: ”چا ته چې **الله** پاک په خپل سلطَنَت کښې بادشاهي ورکړه بيا هغه ظُلم اوکړو نو هغه کس ته به د قيامَت په ورځ د ټولو نه زيات عذاب ورکولے کيږي.“ دا ئي چې واوريدل نو خليفه د **الله** پاک د ويرې نه په لړزان شو او په چغو چغو په ژړا شو تر دې چې په ژړا ژړا په تخت خور وور شملاستو. د هغه ټولو درباريانو هغه په هُم هغه حالت کښې پريښودو او ترينه لاړل. (مُستَطرَف ج1 ص169)

د ماتحتو په باره کښې به د ټولو نه تپوس کيږي

خوږو او مُحترمو اسلامي وروڼړو! د دې حکايت نه دا معلومه شوه چې د بيان د تاثير د پاره ځنګه چې د اوريدونکو د پاره د زړه او دِماغو په توجُّه سره اوريدل ضروري دي هم دغسې د مُبَلِّغ د پاره هم **باعمله** کيدل، د اِخلاص نمونه کيدل او د هر قِسمَه حِرص او ذاتي غرض نه پاك کيدل لازمي دي.کوم ځائے چې دا دواړه څيزونه جمع وي، اِنْ شَآءَ اللهُ الْكَرِيْم هَلته به د بيان ښه اثر کيږي، او که په دې دواړو کښې يو څيز کم وي نو بيا به د بيان فائدے حاصلول ګران وي. د دې **حِکايت** نه دا معلومه شوه چې که **بادشاه** ظُلم کوي نو د اور د عذاب د ټولو نه زيات حقدار به وي.کوم خلق چې اِقتدار غواړي هغوئي په يو حقله خپل ځان ښخپله ډير زيات

خطرناك غار ته ټيلوَهي. په دې باره کښې دوه **فرامِينِ مُصطفٰی** صلّی اللہ علیہ والہٖ وسلّم واورئ: (1) څوك چې د رِعايا ذِمّه دار جوړ کړے شو بيا هغه د رِعايا خير خواهي اونکړه نو هغه د جَنَّت خوشبو هم نه شي موندلے. (بُخاری ج4 ص456 حدیث7150) (2) تاسو ټول **نګهبان** [يعني خيال ساتونکي] ئي او د هر يو نه به د هغه د رِعايا (يعني ماتحتو او محکومو خلقو) په باره کښې تپوس کيږي. څوك چې په خلقو **اَمير** جوړ کړے شو هغه **نګهبان** دے، د هغه نه به د هغوئي په باره کښې تپوس کيږي. **سړے** د خپل کور په کسانو **نِګهبان** دے، هغه نه به د هغه د کور د کسانو په باره کښې تپوس کيږي، زنانه د خپل خاوند د کور او د هغه د اولاد **نګهبانه** ده، هغه به د هغوئي په باره کښې جواب ورکوي، غُلام د خپل آقا د مال **نګهبان** دے، هغه نه به د هغي په باره کښې تپوس کيږي، **واورئ! په تاسو کښې هر يو نګهبان دے** او د هر يو نه به د هغه د رِعايا (يعني ماتحتو او محکومو خلقو) په باره کښې تپوس کيږي. (صحیح بُخاری ج2 ص159 حدیث2554)

په اِقتدار حاصليدو ژړل

اوس يو **حکايت** واورئ چې د اقتِدار لرونکو د پاره ډير زيات عبرت ناك دے چنانچه په **تارِيخُ الخُلَفاء** کښې دي: عطاء بن اَبي رَباح رحمۃ اللہ علیہ فرمائي: د حضرت سَيِّدُنا عُمَر بن عَبدُ العزيز رحمۃ اللہ علیہ بي بي **محترمه** فاطِمه بنتِ عبدُالمَلِك رحمۃ اللہ علیہا ما ته اُوفرمائيل چې کله حضرت سَيِّدُنا عُمَر بن عبدُ العزيز رحمۃ اللہ علیہ ته خِلافت حواله شو نو هغوئي رحمۃ اللہ علیہ کور ته راغلو، په مُصَلّٰی کښيناستلو او په ژړا شو او دومره ئي اوژړل چې **ګيره مبارَکه ئي په اُوښکولـمده شوه.** ما عرض وکړو: يا اَمِيرَ المُؤمِنِين رحمۃ اللہ علیہ! تاسو وَلې ژاړئ ؟اوئې فرمائيل:اے فاطِمه! د مسلمانانو نګراني (يعني خيال ساتل) او د هغوئي د فلاح و بهبود (يعني خير ښيګړې) ټول بوج زما په اُوګو راواچولے شو. زه د بربنډو، اوږو، فقيرانو، مريضانو، مظلومانو قيديانو، مسافرو، ضعيفانو، ماشومانو او بال بچه دارو غرض دا چې په مُصيبَت کښې اَخته د خپلې رعايا د ټولو خلقو د خبر اَخستو او د هغوئي د خير ښيګړې په باره کښې غور کووم او دا فِکر کووم چې که

چرې په هغوئي کښې د يو کس په باره کښې هم الله پاک زما نه تپوس اوکړي او زه جواب ورنکړے شم نو زما سره به څه کيږي! زه هم په دې فِکر کښې ژاړم. (تارِيخُ الخُلَفاء ص189)

د انګور[يعني کوَر] خوړلو نه هم ويره لرل

خوږو او مُحترمو اسلامي وروڼړو! افسوس! نن صبا عموماً د اِقتدار په ذريعه مال و مَنال (يعني جائيداد او مال) حاصلولے کيږي خو د ربِّ ذُوالجلال عَزَّوَجَلَّ د نيکو بندګانو حال داسې نه وي، د الله پاک د ويرې لرلو په وجه هغوئي په داسې موقع په ژړا ژړا بے حاله شي، دا حضرات يو يو قدم په ډير احتياط اخلي او په هره خبره کښې د الله پاک ويره لري، چنانچه د حضرت سَيِّدُنا عَون بن مُعَمَّر رَحمَةُاللهِ عَلَيه بيان دے چې يوه ورځ حضرت سَيِّدُنا عُمَر بن عبدُ العزيز رَحمَةُاللهِ عَلَيه خپلې بي بي محترمې رَحمَةُاللهِ عَلَيها ته اُوفرمائيل: فاطِمه! که ستا سره يو دِرهم وي نو را ئې کړه، نن مې کوَر خوړلو ته زړه شوے دے، هغې عرض اوکړو: زما سره دِرهم د کوم ځائے نه راغے! آيا تاسو د اَمِيرُالمُؤمِنين کيدو باوجود هم د يو دِرهم حيثِيَّت نه لرئ؟ (هغوئي بے قراره شو او) اوئې فرمائيل: کوَر نه خوړل د دې نه ډير آسان دي چې صبا ما ته د جَهَنَّم زنځيرونه را واچولے شي. (تارِيخُ الخُلَفاء ص471)

د الله پاک دِ په هغوئي رحمت وي او د هغوئي په خاطر دِ زمونږه بے حِسابه بخښنه اوشي.

اٰمِين بِجَاهِ خَاتَمِ النَّبِيِّين صَلَّى اللهُ عَلَيهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم

د اَنګورو د آخرت د حِساب ويره

خوږو او مُحترمو اسلامي وروڼړو! د حضرت سَيِّدُنا عُمَربن عَبدُ العَزِيز رَحمَةُاللهِ عَلَيه خوفِ خدا عَزَّوَجَلَّ مرحبا! کوَر بيشکه حلال او پاك دي خو د الله پاک نِعمَت دے او په ورځ د قيامَت د هر نِعمَت حساب ورکول دي، هغوئي رَحمَةُاللهِ عَلَيه د آخرت د ويَرې په سَبَب کوَر [يعني انګُور] اُونه خوړل. آه! نن مونږ د خوندورو نه خوندور نعمتونه خورو او استعمالوو، او نور د ښو نه ښو نعمتونو په لَټون کښې اُوسو، ښکلي نه ښکُلے کور هم ناکافي ګنړو، او د غټې نه غټه بنګله

(VILLA) حاصلولو په کوشش کښې اُوسو حالانکه د سیپاره 30 سُوْرَۃُالتَّکَاثُر آخري آیت د اللّٰه پاک ویره لرونکي بے قراره کوي. چنانچه د دَعوتِ اسلامي د مَکْتَبَۃُالْمَدِینه چاپ شوي د ترجمے والا پاکیزه قرآن ''کنزُالایمان مع خزائنُ الْعِرفان'' صفحه 1118 کښې ارشاد شوے دے:

ثُمَّ لَتُسْـَٔلُنَّ یَوْمَىِٕذٍ عَنِ النَّعِیْمِ ﴿۸﴾ مفهوم ترجمۂ کنزُالاِیمان: بیا بیشکه ضرور په هغه ورځ به ستاسو نه د نعمتونو په حقله تپوس کیږي. (پ30 سُوْرَۃُالتَّکَاثُر 8)

د آیت مبارَکه په تفسیر کښې درې اَحادیث

(1) عِکرَمه فرمائي: کله چې دا آیتِ مبارَکه نازل شو نو صحابۂ کِرامو عَلَیهِمُ الرِّضوان عرض اوکړو: یا رسولَ اللّٰه صَلَّی اللّٰهُ عَلَیهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم! مونږ سره کوم نِعمتونه دي! مونږ ته خو د وربشو ډوډۍ او هغه هم په نیمه خیټه نصیب کیږي! وحي راغله: آیا تاسو څپلۍ نه په ښپو کوئ؟ یخې اوبه نه څښئ؟ دا هم نعمتونه دي. (تفسیر دُرِّمَنثورج8ص613) (2) حضرت مولائے کائنات عَلِیُّ الْمُرتضٰی شیرِ خدا رَضِیَ اللّٰهُ عَنْهُ د ذکر کړے شوي آیت په تفسیر کښې فرمائي: چا چې د غنمو ډوډۍ اوخوړه او د فُرات یخې اوبه ئې اوڅښلې او د استوګنې د پاره ئې کور هم وي، دا هغه نعمتونه دي د کومو مُتعَلِّق به چې سوال کیږي. (اَیضاًص612) (3) جَلِیلُ القدر تابِعي حضرت سَیِّدُنا اِمام مُجاهِد رَحمَةُ اللّٰهِ عَلَیه د دې آیتِ مبارَکه په باره کښې فرمائي: د دې نه د دُنیا هر خوندور څیز مراد دے. (اَیضاً ص612)

دَ سُوْرَۃُالتَّکَاثُر د ذِکر کړے شوي آخري آیتِ مبارَکه لاندې صدرُ الاَفاضِل حضرت عَلّامه مَولانا سَیِّد مُحَمَّد نَعِیمُ الدِّین مُراد آبادي رَحمَةُ اللّٰهِ عَلَیه فرمائي: کوم [نعمتونه] چې اللّٰه پاک تاسو ته درکړي دي صحت و فَراغ (یعني خوشحالي) او امن و عیش و مال وغیره چې د هغې نه مو په دُنیا کښې خوند اَخستو، [د هغه ټولو] تپوس به کیږي چې، دا څیزونه مو په کوم کار کښې اولګول؟ د هغې مو څه شکر ادا کړو؟ او په شُکر نه ادا کولو باندې به عذاب ورکولے کیږي.

دوه قِسمه نِعمتونه او د آخرت سوالونه

مشهور مُفَسِّر حَکِیمُ الاُمَّت حضرت مُفتي احمد یار خان رحمۃُاللہِ علیہ دَ سُوْرَۃُ التَّکَاثُر د دې ذِکر شوي آخِري آیت مبارَکه په بیان شوي تفسیر کښې دا هم فرمائي: دَ کَسبي نِعمَت (یعني په خپل کوشش حاصل شوي نِعمَت مثلاً د مِټائي، خوندورو خوراکونو، ښځو شربتونو، ښکلو جامو، دولت او د بادشاهئ وغیره) په باره کښې به درې تپوسونه کیږي (1) د کوم ځائے نه دِ حاصل کړے وو؟ (2) کوم ځائے دِ خرچ کړو؟ (3) آیا د دې شکر دِ ادا کړے وو؟ وَهبي نِعمَت (یعني د اللہ پاک له طرفه عنایت شوے نِعمَت چې په هغې کښې د بنده کوشش داخل نه وي. لکه د سپوږمئ، نمر، لاسو، ښپو، سترګو، غوږونو وغیره) په باره کښې به دوه سوالونه کیږي: (1) کوم ځائے دِ خرچ کړي وو؟ (2) آیا د دې شُکر دِ ادا کړے وو؟ (نُورُالعِرفان ص966)

آه ! خوندور خوندور خوراکونه

خوږو او مُحترمو اسلامي ورونړو! واقعي د ډېرې ویرې خبره ده، نن مونږه د خوندورو خوندورو خوراکونو او نِعمتونو حِرَص کوو خو په قبر کښې د چینجو خوراك جوړیدل او د آخرت په حِساب کښې د اخته کیدلو ویره مو هیره کړې ده. مونږه ښه نه ښه او خوندور خوراك غواړو او هغه هم ښه تود غواړو، یو خو ”خوندور خوراك“ پخپله نِعمَت او د هغې تود والے دویم نِعمَت، په ساده چائے مو ګزاره نه کیږي، خالِص د پیؤ چائے غواړو، او هغه هم خوږ او تود غواړو، دغسې زمونږ چائے هم د ډېرو نِعمتونو مجموعه جوړ شي! دغه شان حلوه، پراټه، په قِسم قِسم مټایان، قِسما قِسم تازه میوے، وچې میوے، ښکلې خوندورې فالودے، یخ او خوږ مزیدار شربت، د بادام او پستے والا د پیؤ شربت، یخې بوتلې، آئیس کریمونه، کَوَچ، پیروې، کسټرډ، کباب، سموسے، تودې تودې پیکوړے، سره کړي مَهیان، د چیلئ سره کړې غوښه، په سکرو پخه شوې د پتون غوښه، د چرګ تیکے، د سیخ تیکے، برګر او نور ډېر څیزونه زمونږه دا

لالچي نفس غواړي اَو خوري ځنبي ئې. اګرچې ذِکر کړے شوي تول خوراکونه خوړل حلال دي خو د دې او د ټولو نعمتونو به په ورځ د قیامت تپوسونه کیږي. کاش! چې زمونږه د خوراك ځنباك شوقين نَفس زمونږ په قابو کښې راشي. کاش چې! زمونږه د ښو ښو نِيَّتونو نه کولو په صورت کښې صرف د مزے او خوند حاصلولو د پاره د خوراك ځنباك عادت ختم شي.

د مال خوړلو شوقيان دِ سوچ اوکړي

مونږه د يو څو منټو د خوند د پاره د څومره غټې خطرے سره مخامخ کيږو په دې خبره ځان د دې روايت نه د پوهه کولو کوشش اوکړئ چنانچه د دعوتِ اسلامي د اِشاعتي ادارے مَكْتَبَةُ الْمَدِينه چاپ شوي د 504 صفحو کتاب "مِنهاجُ العابِدين"صفحه 141 کښې حُجَّةُ الاسلام حضرت سَیِّدُنا اِمام ابو حامِد مُحَمَّد بن مُحَمَّد غزالي رحمۃُ اللہِ علیه فرمائي: منقول دي چې: "بيشکه د ځنکدن سختئ د دُنيا د خوندونو مطابق دي." چا چې زيات خوندونه اَغستي وي په هغه به د ځنکدن تکليف هم زيات وي. (مِنهاجُ العَابِدِين ص94)

د ځنکدن د سختو يوه نظاره

د **ځنکدن** د سختو يوه نظاره اُوګورئ چنانچه حضرت عَلَّامه جلالُ الدِّين سُيُوطي شافِعي رحمۃُ اللہِ علیه نقل کوي: مرګ د دُنيا او آخرت په سختو کښې د ټولو نه زيات سخت دے، مرګ په اَرو د ريبَلو نه، په قينچيانو د پريك کولو نه او د کټوئ د خوټکيدلو نه هم زيات سخت دے. که مړے راژوندے شوے وے او د مرګ سختئ ئې خلقو ته بيان کړې وے نو د هغوئي مزے او خوبونه به ټول ختم شوي وے. (شَرحُ الصُّدُور ص33)

کاش! کہ میں دنیا میں پیدا نہ ہوا ہوتا — قبر و حشر کا ہر غم ختم ہوگیا ہوتا
جاں کنی کی تکلیفیں ذَبح سے ہیں بڑھ کر کاش! — مرغ بن کے طیبہ میں ذَبح ہوگیا ہوتا
آہ! کثرتِ عصیاں ہائے! خوف دوزخ کا — کاش! اِس جہاں کا میں نہ بَشَر بنا ہوتا

شور اُٹھا یہ محشر میں خُلد میں گیا عطّار
گر نہ وہ بچاتے تو نار میں گیا ہوتا

کاش! چې زه په دُنيا کښې نه وے پيدا شوے
د قبر و حشر هرغم به مې وے ختم شوے
تکليف د ځنکدن، سخت د حلالے نه دے
چې زه وے يو چرګ، په مدينه کښې وے ذبح شوے
آه! کثرت د ګناهونو هائے! اَو ويره د دوزخ
کاش! چې د دې دُنيا زه، بشر نه وے جوړ شوے
شور جوړ شو په محشر کښې، جنّت ته لاړو عطّار
که نه وے بچ کړے آقا، وور ته به وے داخل شوے

صَلُّوا عَلَی الْحَبِيب! ❁❁❁ صَلَّی اللّٰهُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

د نِعمت د حساب په باره کښې نهه لړزوونکي فرامِينِ مصطفٰی

د **فاني** خوندونو نه د ځان بچ کولو جَذبه زياتولو او د دُنياوي نِعمَتونو په وجه د آخِرت د کيدونکي حساب نه د ځان ويرولو د پاره زړه درزوونکي نهه **فرامِينِ مصطفٰی** صَلَّی اللّٰهُ عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم اوګورئ: (1) کله چې د قيامت ورځ شي نو **الله** پاک به په خپلو بندګانو کښې يو بنده را اوبلي او خپلي **مخي** ته به ئې اودروي او د هغه نه به د هغه د عزَّت او مرتبے په باره کښې داسي تپوس کوي څنګه چې به د هغه د مال په باره کښې تپوس کوي. (اَلْمُعْجَمُ الاوسَط ج1 ص140 حديث448)

(2) بنده چې هر قدم پورته کوي نو په قيامت کښې به د هغه نه تپوس کيږي چې هغه قدم دِ د

څه د پاره پورته کړے وو؟ (تاریخِ دِمَشق ج6ص54) (3) د قِيامت په ورځ به بنده نه د تولو نه مخکښې دا تپوس کيږي چې آيا ما ستا بدن تندرسته نه وو ساتلے؟ آيا ما ته په يخو اوبو نه وې موړ کړے؟ (تا د هغې حقونه ادا کړي دي که نه؟) (المُستَدرك ج5ص191 حديث7285) (4) مالِك او مَملوك (يعني غلام)، زوج (يعني خاوند) او زوجه [يعني ښځه] به راوستلے شي بيا به د هغوئي حساب کيږي، تر دې چې سړي ته به اُووئيلے شي چې تا په فلانکئ فلانکئ ورځ په خوند اوبه څښلي وې او خاوند ته به اُووئيلے شي چې د فلانکئ ښځې سره نور کسان هم د نِکاح طلبګار وو خو تا د هغې سره نکاح کول اُوغوښتل نو ما هغه تول پريښودل او ستا نکاح مې ورسره وکړو (آيا تا د دې نِعمتونو حق ادا کړے دے؟) (مَجمعُ الزَّوائِد ج10ص633 حديث18390) (5) په قِيامَت کښې به د هر مومِن نه تپوس کيږي تر دې پورې چې د هغه نه به په خپلو سترګو کښې د رانجو اچولو مُتَعَلِّق هم تپوس کيږي. (حِليَةُ الاولیاء ج10ص31) (6) بنده چې کومه خطبه وائي (يعني وعظ او بيان کوي) د دې په باره کښې به هم د هغه نه تپوس کيږي چې د دې نه ستا څه اِراده وه؟ (اَلصَّمت مع موسوعه اِبنِ اَبِی الدُّنیا ج7ص294 حديث514) (مُبَلِّغِين و مُقَرِّرِين دِ غور اوکړي چې د بيان مقصد د نيکئ دعوت وو يا د بيان صِفَت او د واه واه غوښتنه يا شُهرَت او دولت حاصلول؟) (7) کوم کس چې د څه څيز طرف ته بَلنَه کوي د قِيامَت په ورځ به هغه د هغه د دعوت (يعني بَلَنې) سره اودرولے شي، اګر که يو کس ته ئې دعوت ورکړے وو! (ابنِ ماجه ج1ص137 حديث208) (په دې روايت کښې د اِخلاص طرف ته اِشاره ده مثلاً د نيکئ دعوت دِ صرف د **الله** پاک د رضا د پاره ورکړے وو يا څه بل مَقصد دِ وو! اِنفرادي کوشش کوونکي مُبَلِّغِين دِ هم غور اوکړي) (8) قَسم مې دِ وي په هغه ذات د چا په قبضهٔ قدرت کښې چې زما ساه ده، ستاسو نه به چې د کوم يو نِعمَت په باره کښې د قيامت په ورځ تپوس کيږي هغه يخ سورے او ښې کجورې او يخې اوبه دي. (ترمذی ج4ص163 حديث2376) (9) په قيامَت کښې به هر مالدار او فقير آرزو [يعني ارمان] کوي چې کاش! په دُنيا کښې هغه سره صِرف **قُوت** وے. (ابنِ ماجه ج4ص442 حديث4140) (**قُوت** يعني صرف دومره خوراك راسره

وے چې ژوندے پرې پاتې شوے وے او نور هیڅ نه)

د زیات مال مصیبت هم زیات

(1)حضرت سَیِّدُنا عَبدُ الله بن عَمِیره رَحْمَۃُاللهِ عَلَیْه فرمائي: څومره چې مال زیات وي هغه هُمره به حِساب هم زیات وي. (اَلْبُدُورُالسَّافِرۃ فِي اُمورِ الآخرۃ ص264) (2) حضرت سَیِّدُنا ابوذر رَضِیَ اللهُ عَنْه فرمائیلي دي: په قِیامَت کښې به د یو دِرهَم والا په مقابَله کښې د دوو دِرهَمو والا حساب زیات سخت وي. (الزُّهد للامام احمد بن حنبل ص170 حدیث797) (3) جَلیلُ القدر تابِعي سَیِّدُنا مُعاوِیَه بن قُرَّه رَحْمَۃُاللهِ عَلَیْه فرمائیلي دي: په قیامَت کښې به د تولو نه سخت حِساب د تَندُرست فارِغُ البَال (یعني د ښه حالت والا) کس وي. (تاریخ مَدینه دِمَشق ج59 ص271)

صدقہ پیارے کی حیا کا کہ نہ لے مجھ سے حساب
بخش بے پوچھے لجائے کو لجانا کیا ہے (حدائق بخشش)

شرحِ کلامِ رضا: زما آقا اعلیٰ حضرت رَحْمَۃُاللهِ عَلَیْه په دې شعر کښې د **الله** پاک په بارګاه کښې عرض کوي: یا **الله** پاکه! د خپل خوږ حبیب صَلَّی اللهُ عَلَیْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم د شرم و حیا په وسیله! ما په مَحشر کښې بے حِسابه اُوبخښې، زه خو په خپلو ګناهونو باندې د مخکښې نه شرمِنده یم، زما د اعمالو د حساب په اخستو ما نور شرمِنده مه کړې.

امتحاں کے کہاں قابل ہوں میں پیارے اللہ
بے سبب بخش دے مولیٰ ترا کیا جاتا ہے (وسائل بخشش126)

د اِمتِحان کله قابل یم زما خوږه الله
بے سبب اُوبخښې ما ستا پرې څه کمیږي مولیٰ

صَلُّوْا عَلَی الْحَبِیْب! ❁❁❁ صَلَّی اللهُ تَعالٰی عَلٰی مُحَمَّد

دولسو کالو پورې حساب و کِتاب

خوږو او مُحترمو اسلامي وروڼړو! د آخِرَت د حساب مُعامَله ډيرهسخته ده.د عِبرت د پاره يو حِکايت وړاندې کيږي. واورئ او په زړه کښې اِحساس پيدا کړئ چنانچه حضرت سَيِّدُنا عَبدُ الله بن عَمرِو بن عاص رضی اللہ عنہما فرمائي چې: د اَمِيرُالمُؤمِنين حضرت سَيِّدُنا عُمَر فاروقِ اعظم رضی اللہ عنہ د وَفات نه پس ما ته د هغوئي رضی اللہ عنہ د آخِرت د مُعامَلاتو د عِلم حاصلولو ډير زيات خواهش وو.

يوه ورځ ما په خوب کښې يو محل اوليدو نو تپوس مې وکړو چې: دا د چا دے؟ فرښتے اُووئيل: "د حضرت عُمَر بن خَطّاب رضی اللہ عنہ." په دې کښې حضرت سَيِّدُناعُمَر فاروقِ اعظم رضی اللہ عنہ د محل نه بهر ته په داسې حال کښې تشريف راوړو چې هغوئي په څان يو څادر اچولے وو، داسې معلوميده لکه چې اوس اوس ئې غسل کړے وي. ما عرض اوکړو: مَافَعَلَ اللهُ بِكَ؟ [يعني] الله پاک ستاسو سره څه مُعامَله اُوفرمائيله؟ جواب ئې راکړو: ښه مُعامَله ئې اُوفرمائيله. بيا حضرت عمر رضی اللہ عنہ زما نه تپوس اوکړو: زه چې ستاسو نه جدا شوے يم نو څومره موده اوشوه؟ ما عرض اوکړو: دولس کاله. اوئې فرمائيل: زه ايله اوس د حساب کتاب نه فارغ شوم. (تاريخ مَدِينه دِمَشق لِابنِ عساکر ج44 ص483)

د الله پاک دِ په هغوئي رحمت وي او د هغوئي په خاطر دِ زمونږه بے حِسابه بخښنه اوشي.

اٰمِين بِجَاهِ خَاتَمِ النَّبِيِّين صلَّی اللہ علیہ واٰلہٖ وسلَّم

تو بے حساب بخش کہ ہیں بے شمار جرم   دیتا ہوں واسطہ تجھے شاہِ حجاز کا

(ذوقِ نعت، ص18)

بے حِساب مې بخښش وکړې، يم ګنهګار   په خاطر د مدينے د خوږ سرکار

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيب! صَلَّى اللهُ تَعالٰى عَلٰى مُحَمَّد

په صحابه کښې د ټولو نه د مالدار صحابي د قیامت د حساب احوال

خوږو او مُحترمو اسلامي ورونړو! د عدل و اِنصاف د پیکر، د پرهیزګارو د اَفسر، د مُتّقیانو د رَهبر حضرت سَیِّدُنا عُمَر رضی اللہ عنہ دا حکایت مونږ ته ډېر درس راکوي. د عشرۂ مُبَشَّره روښانه ستورے حضرت سَیِّدُنا عبدُ الرَّحمٰن بن عَوف رضی اللہ عنہ چې هغوئي په صحابۂ کرامو علیهم الرِّضوان کښې د ټولو نه زیات مالدار وو، د هغوئي رضی اللہ عنہ ټول مال یقیناً حلال وو او د مال زیات والے د هغوئي رضی اللہ عنہ د پاره د غافِله کیدو په مُقابَله کښې د الله پاک د ویَرې سبب جوړ شوے وو. د هغوئي رضی اللہ عنہ د قِیامَت د حساب حِکایت هم د عبرت نه ډك دے. واورئ، چنانچه یو ځل سرکارِ عالی وَقار صلّی اللہ علیہ واٰلہٖ وسلّم د صحابۂ کرامو علیهم الرِّضوان خوا ته تشریف راوړو او اوئې فرمائیل: "اے د مُحَمَّد (صلّی اللہ علیہ واٰلہٖ وسلّم) اصحابو! نن شپه الله پاک په جَنَّت کښې ستاسو مکانونه او منزلونه او زما د مکان نه د چا مکان خومره لرې دے، دا ټول ما ته اوښودل." بیا خوږ آقا صلّی اللہ علیہ واٰلہٖ وسلّم د جَلیلُ القدر صحابه کرامو منزلونه د جُدا جُدا بیانولو نه پس حضرت عبدُ الرَّحمٰن بن عوف رضی اللہ عنہ ته اُوفرمائیل: "اے عبدُ الرَّحمٰن (ما اولیدل) چې ته زما نه ډېر لرې شوې، تر دې چې ما ته ستا د هلاکت ویره پیدا شوه، بیا لږ ساعت پس ته په خولو کښې لـمبیدلے ما ته را ورسیدې نو زما په تپوس کولو تا اُووئیل: "زه د حساب د پاره حصار کړے شوم، د هغې نه پس زما نه تپوس کول شروع شو چې مال دِ کوم ځائے ګټلے وو او کوم ځائے دِ خرچ کړے وو؟" راوي وائي: حضرت عبدُ الرحمٰن بن عوف رضی اللہ عنہ چې دا واوریدل نو په ژړا شو او عرض ئې وکړو: یا رَسولَ الله! دا سل اُوښان کوم چې نن شپه د مصر نه د تجارت د مال سره راغلي دي، تاسو صلّی اللہ علیہ واٰلہٖ وسلّم ګواه جوړووم او دا د مدینے مُنَوَّرے په غریبانانو او یتیمانو صدقه کووم. (تاریخ دِمَشق ج35 ص266)

حضرت سَیِّدُنا عبدُ الرحمٰن بن عوف رضی اللہ عنہ د اُمُّ المُؤمِنین حضرت سَیِّدَتُنا اُمِّ سَلَمه رضی اللہ

تَعَالٰی عَنْہَا په خدمت کښې عرض اوکړو: زه ويريږم چې د مال زياتوالے چرې (په آخرت کښې) ما په هلاکت کښې اخته نکړي! هغې اُوفرمائيل: خپل مال د **الله** پاک په لار کښې خرچ کوه.

(الاستیعاب فی معرفة الاصحاب ج2 ص389)

مالدارانو د پاره د فِکر مُقام

خوږو او مُحترمو اسلامي ورونړو! يقيني طور قطعي د حلال مال لرونکي او خپل حلال مال په دواړو لاسو د **الله** پاک په لار کښې د خرچ کوونکي [سَيِّدُنا عبدُ الرحمٰن بن عوف رَضِیَ اللّٰہُ عَنْہُ] دې لړزوونکي حِکايت باندې مالدارانو ته سوچ او فِکر کول او د قيامت د سختو او خوفناکو احوالو نه ويريدل پکار دي کوم خلق چې صرف د دُنياوي حِرص په سَبَب مال جمع کوي، او د دې مال د پاره در په در کرځي او د مال زياتولو نظام د بهتر نه بهترين جوړوَلو په کوشش کښې وي، هغوئې ته په خپل دې طرزِ عمل باندې غور کول پکار دي او کوم صورت چې د دُنيا او آخِرت دواړو د پاره غوره وي هغه اختياروَل پکار دي.

د مال و دولت مُتَعَلِّق ښه ښه نِيَّتونه

حلال مال جمع کول په خپل ځائے مُباح دي (يعني نه ثواب نه ګناه).که چرې يو د نيتونو علم لرونکے د دې **ښه ښه نيتونه** اوکړي نو اګرکه هغه د حلال مال په ذريعه ارب پتي جوړ شي نو هُم د هغه مال د هغه د آخِرت د پاره نقصان ورکونکے نه دے. خو **ياد ساتئ**! رَسمي طور صرف په ژبه باندې دَ نِيَّت الفاظ ادا کول نِيَّت نه دے: نِيَّت د زړه پخې اِرادے ته وائي يعني چې کوم نِيَّت کوي هغه د هغه په زړه کښې داسې موجود وي چې زه به 100 فيصده هم دغسې کووم. **حُجَّةُ الاسلام** حضرت سَيِّدُنا اِمام ابو حامِد مُحَمَّد بن مُحَمَّد غزالي رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْه د مال و دولت په باره کښې د نِيَّت رغبت ورکولو د پاره فرمائي چې: په مال اخستو، پريښودو، خرچ کولو، او ځان سره ساتلو کښې صحيح نِيَّت پکار دے. مال دِ د دې د پاره حاصلوي چې [د دې مال په ذريعه] د **عِبادَت** د پاره مدد حاصل شي، او که مال پريږدي نو د زُهد (يعني د دُنيا نه د

بے رغبتئ) په نِيَّت دِ هغه حقير [سپك] ګڼړي او پريږدي. چې دا طريقه اِختيار كړي نو د مال موجود كيدل به هغه ته نقصان نه رَسَوي. ځكه اَمِيرُالمُؤمِنين حضرت مولاے كائنات، **عَلِـيُّ المُرتَظى** شيرِخدا رضی اللہ عنہ فرمائيلي دي: ''كه څوك د ټولې زمكې مال حاصل كړي او د هغه اِراده د **الله** پاك رضا حاصلول وي نو هغه **زاهِد** (يعني د دُنيا نه بے رغبته) دے او كه ټول مال پريږدي خو د **الله** پاك رضا ئې مَقصد نه وي نو هغه **زاهِد** نه دے.'' پس ستاسو ټول حَرَكات و سَكَنات د **الله** پاك د پاره پكار دي او د **عِبادَت** نه بهَر نه دي پكار او يا چې د عبادت د پاره مددګار وي. كوم څيزونه چې د عبادت نه زيات لرې دي هغه طعام خوړل او قضائے حاجت (يعني غټ يا واړه بَول كول) دي، خو دا دواړه هم د عبادت د پاره مددګار دي هله چې په دې كارونو كښې ستا مقصد دا وي يعني [چې په دې كارونو كښې ستا] د عبادت د پاره د طاقت حاصلولو او د زړه د توجُّه حاصلولو **نِيَّت** وي نو دا كارونه به هم ستاسو په حق كښې **عبادت** شي. هم دغه رنګ كوم څيزونه چې ستاسو حِفاظت كوي مثلاً قميص، اِزار (يعني پرتوګ يا پاجامه) بِستره او لوښي وغيره نو په دې ټولو كښې هم **ښه نِيَّتونه** پكار دي ځكه چې د دِين په سلسله كښې د دې ټولو څيزونو ضرورت وي او كوم څيزونه چې د ضرورت نه زيات وي په هغې د **الله** پاك بندګانو ته د فائدے رَسَوَلو نِيَّت پكار دے او كله چې يو كس ته د دې ضرورت وي نو اِنكار دِ نه كوي څوك چې داسې عمل كوي هغه د مال د مار (دلته مال ته د مار مثال وركړے شوے دے) نه (د هغه فائِده منده حِصّه يعني) جوهر او ترياق (يعني د زهرو دارُو چې د زهرو اثر ختموي) هم واخستل او (پخپله د مار) د زهرو نه **محفوظه** (هُم) پاتې شو، داسې كس ته د مال زيات والے نقصان نه رسوي خو دا كار صرف هغه كس كولے شي چې د هغه قدمونه په دين مضبوط وي او هغه سره ډير عِلمِ دِين وي. امام غزالي رحمۃ اللہ علیہ لږ **مخكښې** د مال و دولت نه د بچ كيدو نصيحت كوي او فرمائي: څنګه چې د يو نابينا كس د **بينا** (يعني د ليدونكي) كس په شان د غرونو سرونو او د دريابونو غاړو ته رسيدل او د ازغو په لاره تلل **مُمكِن** نه دي،

هم دغه شان د عام کس د پاره د مال و دولت د آفتونو نه بچ کيدل هم مُمڪِن نه دي. (احیاءُالعلوم ج3ص325) مال و دولت پرهيزګاره او زيات علم لرونڪے که غواړي نو اخستے شي ځکه چې هغه دا د شريعت مطابق حاصلولے او د شريعت مطابق استعمالولے شي او د مال د آفتونو نه ځان ساتلے شي.

زخمي زړه لرونڪے بُزرګ

حُجَّةُالاسلام حضرت سَیِّدُنا اِمام ابو حامِد مُحَمَّد بِن مُحَمَّد بن مُحَمَّد غزالي رحمۃُاللہِ علیہ نقل کوي: يو بُزرګ رحمۃُاللہِ علیہ ژړل، د خلقو پرې زړه اوسوزيدو او خوا ته ئې را جمع شو او ورته ئې اُووئيل: **الله** پاک دِ په تاسو رحم اوکړي. څه مَسئله ده، وَلې ژاړئ؟ اوئې **فرمائيل**: زما په زړه کښې يو زخم دے او هغه زخم (د **الله** پاک) ويره لرونڪي په خپلو زړونو کښې لري، خلقو عرض اوکړو: هغه زخم څنګه وي؟ اوئې فرمائيل: د ځغه پيش کيدو د ويرې زَخم دے کله چې به د قيامَت په ورځ د **الله** پاک په بارګاه کښې د حساب کتاب د پاره د پيش کيدلو اعلان کيږي. (احیاءُالعلوم ج4ص230)

د **الله** پاک دِ په هغوئي رحمت وي او د هغوئي په خاطر دِ زمونږه بے حِسابه بخښنه اوشي.

اٰمِین بِجَاہِ خَاتَمِ النَّبِیّٖن صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم

عیب دنیا میں تُو نے چُھپائے
حَشر میں بھی نہ اب آنچ آئے
آہ! نامہ مرا کھل رہا ہے
یاخدا تجھ سے میری دعا ہے

(وسائلِ بخشش ص134)

زما عيبونه تا پټ کړي په دنيا کښې
هم ئې پټ کړې ته په ورځ د فنا کښې
آه! نامهٔ اعمال مې بيرته کيږي
اے الله ستا نه زما دا دُعا ده

صَلُّوْا عَلَی الْحَبِیْب! ❁❁❁ صَلَّی اللهُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

نَفرت په مَحَبَّت كښې بدل شو

خوږو او مُحترمو اسلامي ورونړو! د معلوماتو زياتولو، صحيح اسلامي عقيدے په ذهن كښې د ساتلو، شيطان لرې زغلَوَلو، د ايمانياتو په باره كښې راتلونكو وَسوَسو نه د ځان خلاصَوَلو، د غفلت د خوب نه د رابيداريدلو، د روحاني خوند حاصلولو او د خپل ځان نه باعمله مسلمان جوړوَلو د پاره د تبليغ قرآن و سُنَّت د عالَمګير غير سياسي تحريك **دعوتِ اسلامي** د مَدَني ماحول سره هر وخت خپل تړون مضبوط ساتئ او خپل دا مَدَني مقصد چې **"ما ته د خپل ځان او د ټولې دُنيا د خلقو د اصلاح كوشش كول دي"** د حاصلولو د پاره د خپل ايمان د حفاظت د پاره فكرمند اوسئ، د **لمونځونو** پابندي جاري ساتئ، په **سُنَّتو** عمل كوئ، د **نيک اعمالو** مطابق ژوند تيروئ او په دې باندې اِستِقامَت حاصلولو د پاره هره ورځ **"د خپلو اعمالو د جائزے"** په ذريعه د **"نيک اعمالو"** رساله ډكوئ او د هرې مياشتې په يكم تاريخ ئې د خپل ځائے د شُعبهٔ اصلاحِ اعمال ذِمَّه دار ته جمع كوئ او په پابندئ سره هره مياشت كم نه كم درې ورځې د سُنَّتو د تربِيَّت په **مَدَني قافله** كښې عاشقانِ رسول سره د سُنَّتو ډك سفر كوئ. راځئ چې ستاسو د ترغيب او تحريص [يعني د نيكو د حِرص راپيدا كولو] د پاره تاسو ته يو **مدني سپرلے** واوروم، د **چيچه وَطنى** (ضلع ساهيوال، پاكستان) يو اسلامي ورور د غفلتونو په تِيارو كښې د خپل ژوند د تير شوو وختونو په باره كښې څه داسې بيان كوي: زما ژوند په غفلت كښې تيريدو، زما د ژوند په خزان وهلي باغ كښې د رهنمائي او هدايت د سپرلي هوا د **دعوتِ اسلامي** د يو عاشقِ رسول د صحبت په بركت اولګيده، د هغوئې **اِنفِرادي كوشش** زه دعوتِ اسلامي ته ډير نزدې كړم، او ما ديني ماحول سره تړون اوكړو، كله چې زه په اول ځل د سُنَّتو ډكه اِجتماع كښې شريك شوم نو ما د اول نه تر آخِره پورې د بيان اوريدلو سعادت حاصِل كړو، دا هر څه ماته ډير ښه ښكاره شو

خو چې کله په اِجتماع کښې ټول اسلامي ورونړه په يو آواز ديوانه وار ذِكْرُ الله کښې مصروف شو نو ما ته بے اختياره خندا راغله چې دا خلق څه د ليونو په شان شروع شو! (اَلعِيَاذُ بِالله). زه په داسې بيوقوفانه وسوسو کښې مشغول ووم چې يو دَم د روحانِيَّت يوه داسې چپه راغله چې زه پخپله هم په ذِكْرُ الله کښې مشغول شوم او داسې مَست شوم چې د خوا و شا نه بے خبره شوم، او په زړه کښې ئې عجيبه مزه او خوند راکړو، اَلْحَمْدُلِله! د دې ذِکر و دُعا په بَرَکت زما په طبيعت کښې سنجيدګي راغله او د تيرو شوو ګناهونو نه مې توبه اوکړه او د صلٰوة و سُنّت په لاره روان شوم، ما کيره مبارَکه هُم پريښوده او د شنې شنې عِمامے تاج مې هُم په سر کړو، اَلْحَمْدُلِله! په رَمَضَانُ الْمُبَارَك کښې راته د اِجتماعي اِعتِکاف د برکتونو حاصلولو سعادت هم حاصل شو، اوس زما والِدِ مُحتَرم هم کيره پريښودې ده او د کور ټول کسان په سلسلهٔ عاليه قادِرِيَّه رَضَوِيَّه کښې داخل شوي دي، اَلْحَمْدُلِله! د دې ليك د وخته پورې زه د **نيک اعمال** د خادِمِ (يعني ذِمَّه دار) په حيثيت د ديني کارونو کولو سعادَت حاصلووم.

اسی ماحول نے ادنیٰ کو اعلیٰ کر دیا دیکھو
اندھیرا ہی اندھیرا تھا اُجالا کر دیا دیکھو

هم دې ماحول ډير ادنیٰ، جوړ اعلیٰ کړلو ګورئ
تيارې تِيارې وې هر طرف ئې په رڼړا کړلو ګورئ

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب! ❁❁❁ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد